

O c e n a

osiągnięć naukowo-badawczych, dorobku dydaktycznego i popularyzatorskiego oraz współpracy międzynarodowej dr Katarzyny Brataniec ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego

I. Sylwetka Habilitantki

Doktor Katarzyna Brataniec jest absolwentką Wydziału Filozoficznego Uniwersytetu Jagiellońskiego w Krakowie, w którym w 1998 roku uzyskała tytuł magistra filozofii a dwa lata później magistra socjologii. W 2008 roku, na tym samym wydziale, na podstawie rozprawy doktorskiej pt. *Zachód i świat arabski: konfrontacja czy pokojowe współistnienie? Społeczno-kulturowe uwarunkowania wzajemnych relacji*, napisanej pod kierownictwem prof. Hieronima Kubiaka uzyskała stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie socjologii.

Od 2008 roku dr K. Brataniec jest zatrudniona na stanowisku adiunkta na Wydziale Psychologii i Nauk Humanistycznych w Krakowskiej Akademii im. A. Frycza-Modrzewskiego.

II. Osiągnięcia naukowo-badawcze Habilitantki

Dorobek naukowy Habilitantki składa się z dwóch samodzielnie opublikowanych monografii:

Zachód i islam. Dylematy relacji, Oficyna Wydawnicza AFM, Kraków 2009, s. 276.
Jest to opublikowana rozprawa doktorska.

Stosunki władzy w islamie na przykładzie Egiptu, Maroka i Arabii Saudyjskiej, Oficyna Wydawnicza AFM, Kraków 2016, s. 312.

Habilitantka po doktoracie opublikowała 19 artykułów naukowych, w tym 3 w języku angielskim. Jej dorobek obejmuje także 3 artykuły o charakterze publicystycznym. Wśród artykułów naukowych 9 zostało opublikowanych w krajowych a 2 w jednym zagranicznym czasopiśmie naukowym.

Dr K. Brataniec wygłosiła referaty na 6 krajowych oraz na 5 międzynarodowych konferencjach naukowych. Tylko jedna z tych konferencji odbyła się zagranicą.

Książka pt. *Zachód i islam. Dylematy relacji*, jest opublikowanym doktoratem, stąd też nie może być zaliczane do dorobku publikacyjnego Habilitantki po uzyskaniu stopnia doktora.

Zaskakująca jest niewielka liczba publikacji w czasopismach naukowych. 11 artykułów to nie jest dorobek imponujący. Publikowanie wyników badań w renomowanych czasopismach ogólnopolskich oraz zagranicznych pozwala na bieżące upowszechnienie wyników prowadzonych badań i zaistnienie w środowiskach naukowych zajmujących się podobną problematyką. Znakomita większość (11) publikacji naukowych dr K. Brataniec ukazała się w wydawnictwach krakowskich.

Pod względem ilościowym dorobek Habilitantki jest skromny. Uwagę zwraca także brak redakcji prac zbiorowych, co może świadczyć o braku umiejętności do organizowania zespołów badawczych i koordynowania ich prac, a jest to jedno z istotnych wymagań stawianych przed samodzielnym pracownikiem naukowym. Również trudno mówić o szczególnych osiągnięciach Pani doktor w zakresie upowszechniania wyników własnych badań na konferencjach naukowych. Po doktoracie jest to średnio mniej niż półtora konferencji rocznie.

Reasumując tę część recenzji stwierdzam, iż ogólnie dorobek publikacyjny w wymiarze ilościowym jest bardzo skromny jak na ośmioletni okres po doktoracie. Jeżeli chodzi o merytoryczną jego ocenę, to należy wskazać na różnorodność tematyczną oraz również zróżnicowany poziom merytoryczny.

Pomijając, na tym etapie, osiągnięcie naukowe, które Habilitantka wskazuje jako podstawę merytoryczną postępowania habilitacyjnego, jej dorobek publikacyjny wyraźnie wskazuje na skoncentrowanie dociekań naukowych na problematyce islamu ze szczególnym uwzględnieniem jego wymiaru kulturowego i cywilizacyjnego. Na tym tle badaczka koncentruje się na analizie relacji między Zachodem a światem islamu. Wskazuje na ich wielowymiarowość i złożoność. Wyniki swoich dociekań naukowych opublikowała w kilku artykułach: *Zachód i świat arabski – konflikt cywilizacji, mit czy rzeczywistość?*, *Zachód i świat arabski w świetle koncepcji S. Huntingtona*, *Dialog Zachodu z islamem. W poszukiwaniu nowego paradygmatu*, *Zachód i świat arabski w świetle globalizacji* i inne.

Swoją uwagę Habilitantka koncentrowała głównie na świecie arabskim i jego specyfice kulturowej, w tym szczególnie religijnej. Powstały tu min. następujące publikacje: *Modernizacja a świat arabski*, *Wyzwania w komunikacji międzykulturowej wynikające z uznania innych ładów aksjonormatywnych ugruntowanych religijnie*, *Rola mediów i kultury popularnej w kształtowaniu współczesnej rzeczywistości społeczeństw arabskich*.

Dr K. Brataniec jest również autorką kilku artykułów, które dotyczą węższych zagadnień i problemów, ale prawie zawsze związanych tematycznie z głównym nurtem prowadzonych przez nią badań naukowych.

To co budzi moje zastrzeżenia, to zbyt częste powielanie tych samych treści w różnych publikacjach. Dotyczy to szczególnie podwójnego umieszczania treści w artykułach i tzw. książce habilitacyjnej. Jest to szczególnie widoczne np. w artykule *Demokracja w państwach Bliskiego Wschodu a islamskie dziedzictwo na przykładzie Egiptu, Maroka i Arabii Saudyjskiej*. W dużej części treść tego artykułu pokrywa się z rozdziałem pierwszym książki *Stosunki władzy w islamie na przykładzie Egiptu, Maroka i Arabii Saudyjskiej*.

Podobne uwagi mam do kolejnego artykułu zatytułowanego *Między kulturą popularną a polityką. Nowe partie polityczne a wartości młodego pokolenia*, który zawiera obszerne fragmenty z rozdziału drugiego (punkty: 2.8.4; 2.8.2; 2.8.3; 2.8.6) wcześniej przywołanej książki. Taką samą sytuację mamy w przypadku kolejnego artykułu *Funkcje organizacji pozarządowych w krajach arabskich. Państwo a społeczeństwo obywatelskie w Egipcie i Maroku*. Tym razem są to treści identyczne jak w rozdziale trzecim (punkty: 3.2.1 oraz 3.2.2) książki.

Żaden ze wspomnianych wyżej artykułów nie jest umieszczony w bibliografii załączonej do książki!!

Jeżeli weźmiemy pod uwagę, iż dorobek publikacyjny Habilitantki jest raczej skromny, to powinniśmy od niego odjąć jeszcze co najmniej trzy wymienione powyżej artykuły, ponieważ są one powieleniem treści w opublikowanej książce. Nie widzę nic nagannego w tym, iż autor publikuje w postaci artykułów cząstkowe wyniki swoich badań. Uważam jednak, iż w książce podsumowującej całość dociekań naukowych nie powinny być zamieszczane obszerne fragmenty z wcześniejszych publikacji. Sprzeciw budzi brak przypisów wskazujących na korzystanie z własnych, wcześniejszych publikacji.

W związku z tym, iż książka stanowi podstawę procedury habilitacyjnej dr K. Brataniec, to powstaje wątpliwość, czy jest ona w pełni oryginalnym dziełem, czy też, w poważnej części, zebranymi fragmentami wcześniejszych publikacji.

Dorobek naukowy Habilitantki ma wyraźnie interdyscyplinarny charakter, co w mojej opinii jest zaletą. Wprawdzie w badaniach dr K. Brataniec dominuje ujęcie socjologiczne to z pewnością duże znaczenie ma również podejście politologiczne. Dotyczy to w szczególności analizy stosunków władzy w państwach arabskich, wzajemnych relacji pomiędzy państwem a organizacjami społecznymi, partii i ich specyfiki w systemie politycznym oraz ewolucji struktur władzy po Arabskiej Wiośnie.

III. Ocena osiągnięcia naukowego Habilitantki

Najważniejsze osiągnięcie naukowe Habilitantki, jak sama stwierdza w autoreferacie, to bez wątpienia monografia pt. *Stosunki władzy w islamie na przykładzie Egiptu, Maroka i Arabii Saudyjskiej*, Oficyna Wydawnicza AFM, Kraków 2016, ss. 312.

1. Ocena doniosłości tematu

Podjęty w książce temat jest ważny i wart szczegółowego zbadania. Autorka dokonuje szczegółowej analizy stosunków władzy w trzech państwach arabskich. Jest to autorskie podejście do zagadnienia. W pracy nie ma analizy funkcjonowania systemów politycznych tych państw. Uwaga Habilitantki koncentruje się na religijnych i tradycyjnych uwarunkowaniach funkcjonowania władzy w świecie arabskim. Szczególnie interesujące są ustalenia dr K. Brataniec dotyczące społeczeństwa obywatelskiego w analizowanych państwach oraz struktur władzy w rodzinie. Są to obszary wiedzy nadal mało dostępnej dla przeciętnego czytelnika w Polsce. Stąd podjęcie trudu ich zbadania i udostępnienia wyników prowadzonych badań zasługuje na uznanie. Na polskim rynku wydawniczym nie ma zbyt wielu publikacji poświęconych problematyce podjętej przez dr K. Brataniec.

2. Problemy badawcze i hipotezy

We wstępie do monografii Habilitantka zdefiniowała główny problem badawczy oraz postawiła pytania badawcze. Nie znalazłem w pracy jasno i wyraźnie sformułowanej tezy. Jest za to jednoznacznie określony cel prowadzonych badań: *analiza organizacji społeczeństwa w każdym z trzech wybranych państw i określenie prawidłowości rozwoju występujących w świecie arabskim...* W tym samym miejscu książki wskazano na to, że *we wszystkich państwach regionu mamy do czynienia z dylematami związanymi z:*

- 1) *bezpośrednio z przynależnością cywilizacyjną do świata islamu,*
- 2) *wpływem Zachodu i kolonizacji,*

3) *neokolonizacją i zachodzącymi w tym samym czasie przemianami religijności islamskiej.*

Można powyższe potraktować jako główną tezę i hipotezy pracy. Sama Autorka jednak podaje w innych miejscach cały szereg hipotez i formułuje jeszcze więcej pytań badawczych. Szkoda, iż w żadnej części pracy nie znajduje się wyraźne odniesienie do efektów weryfikacji postawionych hipotez i odpowiedzi na zadane wcześniej pytania.

Oceniając warsztat badawczy Habilitantki, należy podkreślić, iż przedstawione w książce treści wskazują na dobre opanowanie warsztatu naukowego. W niektórych fragmentach pracy Autorka wykracza poza prezentację i opis. Pojawiają się wątki analityczne i są formułowane wnioski. Dokonana przez Habilitantkę własna klasyfikacja partii politycznych w Egipcie jest tego dobrym przykładem.

3. Wykorzystane metody badawcze

Habilitantka nie określiła przyjętego podejścia metodologicznego do prowadzonych badań. Wymieniła tylko jedną metodę badawczą, którą zastosowała w pracy. Jest to metoda historyczno-porównawcza. Nie jest to podejście badawcze dominujące w naukach o polityce. Najczęściej traktowane jest jako uzupełniające inne metody. W obszernym wywodzie we Wstępie do pracy Autorka w przekonujący sposób uzasadnia dokonany wybór. Wydaje się jednak, iż w badaniach prowadzonych w kolejnych rozdziałach wykorzystywane są również inne metody badawcze. Tych jednak dr K. Brataniec nie tylko nie charakteryzuje, ale nawet nie wymienia. Powstaje wrażenie, że może stosuje je intuicyjnie. Rozprawa habilitacyjna z zakresu nauk o polityce dotycząca współczesności musi opierać się również na metodach badawczych innych niż historyczne. Musi zawierać analizy aktualnych wydarzeń, koncentrować się nie tylko na przeszłości ale przede wszystkim na teraźniejszości. Na tej podstawie są wyciągane wnioski, budowane schematy i tworzone modele pozwalające na wyjaśnianie rzeczywistości i budowanie teorii.

Za jedno z zasadniczych swoich osiągnięć badawczych, jak wynika z autoreferatu, Habilitantka uznaje dokonanie typologii partii politycznych w Egipcie. Czy uczyniła to przy zastosowaniu jedynie metody historyczno-porównawczej?

Wbrew temu co pisze Habilitantka w autoreferacie, w książce poza *przedstawieniem, omówieniem i opisem* znajdujemy także zupełnie dojrzałe analizy. Wartość pracy naukowej polega przecież głównie na analizie, uogólnieniach i umiejętności wnioskowania.

4. Struktura pracy

Praca składa się ze wstępu, czterech rozdziałów, zakończenia, bibliografii i aneksu oraz wykazu nazw i akronimów.

Układ treści jest wyraźnie problemowy. Nie budzi on zasadniczych zastrzeżeń. Pierwsze trzy rozdziały są ze sobą związane tematycznie i spójne wewnętrznie. Odstaje od tej koncepcji rozdział czwarty, dotyczący struktury władzy w rodzinie. Ponieważ tak naprawdę dotyczy głównie pozycji kobiet w rodzinie muzułmańskiej, komponuje się bardziej z punktem jedenastym w rozdziale drugim.

Rzuca się w oczy nadmierne rozdrobnienie podrozdziałów w poszczególnych częściach pracy oraz niezbornosć tytułów. Autorka stosuje jednocześnie różne zasady podziału treści. Niekiedy trudno się zorientować jaka jest idea konstrukcji poszczególnych części pracy i weryfikacji której z hipotez ma służyć. Trudno też nie oprzeć się wrażeniu, że w pewnym momencie pracy nad tekstem zostały z niego usunięte niektóre części. Tak jest w punkcie 1.4, który ma jeden podpunkt 1.4.1., chociaż z tekstu wynika sugestia, iż zostaną w nim omówione również inne poza *wakfu* instytucje muzułmańskie. Chyba, że Autorka nagle się rozmyśliła i nie zdecydowała się na przedstawienie pozostałych instytucji, lub, co w moim przekonaniu ma rzeczywiście miejsce, zmieniła koncepcję i niektóre z kategorii omówiła w innych częściach pracy.

5. Wykorzystana literatura

W pracy wykorzystano bogatą literaturę przedmiotu. Na pochwałę zasługuje sięgnięcie przez Habilitantkę do opracowań autorów zagranicznych.

6. Ważniejsze uwagi szczegółowe

W pracy zdarzają się liczne błędy stylistyczne i literowe. W tym ostatnim przypadku bywa, iż zmieniają one sens wypowiedzi. Zauważyłem sporą liczbę błędów lub nieścisłości o charakterze merytorycznym, ale nie wpływają one w istotny sposób na poprawność wywodów, analiz i wniosków.

Na przykład, trudno mi się zgodzić z tezą, iż do Zjednoczonej Republiki Arabskiej w 1963 roku przystąpił Irak (s. 85). Poza względami merytorycznymi, jest to mało prawdopodobne, ponieważ ZRA istniała w latach 1958 – 1961. Podobnie budzi wątpliwości uznanie Stowarzyszenia Braci Muzułmanów za partię polityczną (s. 107). Nie jest prawdą, iż Iran był kolonią (s. 202). Mniej czy bardziej istotnych błędów czy nieścisłości w pracy jest znacznie więcej.

Spostrzegłem również wiele usterek o charakterze warsztatowym, ale również one nie mają zasadniczego znaczenia dla ogólnej wartości opracowania.

IV. Cytowania i Indeks Hirscha

Nie mam informacji dotyczących liczby cytowań oraz indeksu Hirscha.

V. Kierowanie międzynarodowymi lub krajowymi projektami badawczymi lub udział w takich projektach

Habilitationka nie udokumentowała kierowania ani udziału w międzynarodowych lub krajowych projektach badawczych. Podaje jedynie informacje, iż współpracowała ze Stowarzyszeniem Wspierania Inicjatyw Gospodarczych DELTA PARTNER *konsultując narzędzia oraz raporty badawcze.*

VI. Wygłoszenie referatów na międzynarodowych lub krajowych konferencjach tematycznych

Jak wspomniano wcześniej, dr K. Brataniec wygłosiła referaty na 6 krajowych oraz na 5 międzynarodowych konferencjach naukowych. Tylko jedna z tych konferencji odbyła się zagranicą. Jest to aktywność mniej niż skromna. Większość konferencji na których wystąpiła Habilitationka (7) odbyła się w Krakowie. Problematyka wystąpień zawsze była związana z głównym obszarem jej zainteresowań naukowych i dotyczyła szeroko rozumianych problemów społeczeństw i państw arabskich.

Habilitationka nie wykazała się nadmierną aktywnością w zakresie udostępniania i poddania pod naukową debatę swoich osiągnięć badawczych. Jest to poważnym minus w działalności naukowej.

VII. Osiągnięcia dydaktyczne i w zakresie popularyzacji nauki

Dr K. Brataniec prowadziła zajęcia z następujących przedmiotów: Socjologia kultury, Podstawy socjologii, Antropologia kulturowa, Socio-cultural implications of International migrations, Przemiany współczesnego społeczeństwa polskiego, Stosunki międzynarodowe na Bliskim i Dalekim Wschodzie, Sociology of Travel.

Dr K. Brataniec ma osiągnięcia w zakresie popularyzacji nauki. Są to trzy teksty opublikowane w *Zdanie. Pismo Stowarzyszenia „Kuźnica”* (dwa artykuły) oraz w czasopiśmie *Myśl Socjaldemokratyczna.*

VIII. Opieka naukowa nad studentami

Jak twierdzi Habilitantka w autoreferacie, bo nie dysponuję żadnym potwierdzeniem tych informacji, była promotorem 102 prac licencjackich oraz 16 prac magisterskich. Była także recenzentem 136 prac licencjackich i 34 prac magisterskich.

Jest promotorem pomocniczym w przewodzie doktorskim.

Od 2006 roku jest pełnomocnikiem Dziekana Wydziału Psychologii i Nauk Humanistycznych do spraw praktyk studenckich. Nie mam informacji dotyczących innych form aktywności Habilitantki w tym zakresie.

IX. Staże w zagranicznych ośrodkach naukowych

W 2013 i 2015 roku Habilitantka odbyła dwie wizyty naukowe w Egipcie. W 2014 roku przez dwa tygodnie prowadziła badania naukowe na Uniwersytecie Hebrajskim.

X. Konkluzja

Dorobek publikacyjny dr K. Brataniec jest bardzo niewielki pod względem ilościowym. Nie ma on także takiego ciężaru gatunkowego, który rekompensowałby jego niewielką objętość. W mojej opinii najsilniejszym elementem dorobku naukowego i jednocześnie najbardziej dojrzałym pod względem metodologicznym jest przedstawiona do oceny książka. Podtrzymuję jednak wszystkie uwagi dotyczące tego dzieła z pierwszej części recenzji. Jest ono dalekie od doskonałości.

Nie jest także najsilniejszą stroną Habilitantki jej aktywność konferencyjna. Ma ona zaledwie przeciętne osiągnięcia dydaktyczne i organizacyjne. To, co jest ponadprzeciętne, to trzykrotne prowadzenie badań zagranicą. Nie równoważy to jednak słabości w pracy naukowej, a ta jest szczególnie istotna przy ubieganiu się o kolejny stopień naukowy. Habilitantka nie wykazała się również w zakresie umiejętności organizowania zespołów badawczych, kierowaniem lub chociażby udziałem w realizacji grantów badawczych.

Niepokojący jest także fakt, iż Habilitantka nie przedstawiła żadnych, poza tekstami książki i artykułów naukowych oraz kserokopią dyplomu doktorskiego, dokumentów potwierdzających informacje zamieszczone w autoreferacie. Ustawodawca wyraźnie wskazuje na taki obowiązek osoby ubiegającej się o stopień naukowy. W tej konkretnej sytuacji wyłącznie od dobrej woli recenzenta i jego zaufania do oświadczeń Habilitantki zależy, czy da wiarę w pisemne zapewnienia Pani doktor o jej osiągnięciach.

Uważam, iż wniosek habilitacyjny doktor K. Brataniec jest przedwczesny. Habilitantka, w mojej ocenie, powinna zwiększyć swoją aktywność badawczą zarówno w zakresie publikacji jak i udziału w konferencjach naukowych. Brakuje jej również doświadczenia w inicjowaniu (granty) i organizowaniu (np. redakcja prac zbiorowych) badań naukowych, czego oczekuje się od samodzielnego pracownika naukowego.

Stwierdzam, iż doktor Katarzyna Brataniec nie posiada znaczących osiągnięć w pracy naukowo-badawczej, wymaganych na podstawie przepisów określonych w art. 16 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki. Habilitantka nie sprostą także części wymagań szczegółowych wymienionych w par. 4 i 5 rozporządzenia MNiSzW z dnia 1 września 2011 r. w sprawie kryteriów oceny osiągnięć osoby ubiegającej się o nadanie stopnia doktora habilitowanego. W związku z powyższym nie popieram wniosku o nadanie doktor Katarzynie Brataniec stopnia naukowego doktora habilitowanego.

